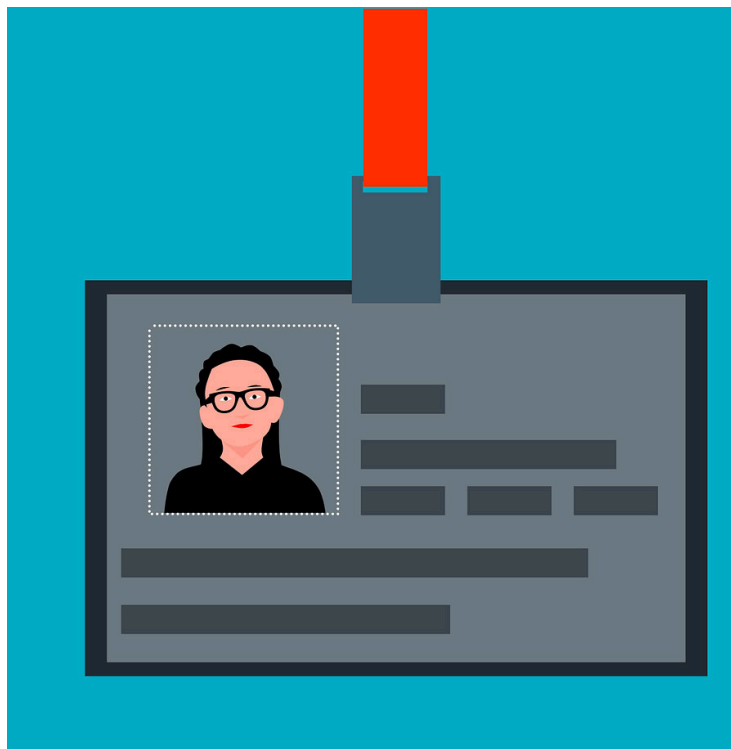

Janire, nondik zatoz?

Jarduera honetan, pertsonen izenei buruz hitz egingo dugu. Horretarako, *Janire* izenaren jatorriaren gaineko artikulua bat irakurriko dugu. Gero, artikulua egingo dugu ikaskide baten izenaz.

Sekuentzia honetan, hau egin dezakezu:

- Artikulu bat irakurri.
- Euskal Herritik kanpoko leku-izenak nola idatzi behar ditugun ikasi.
- Puntua, koma, puntu eta koma eta bi puntuak nola erabili ikasi.
- Ikaskide baten izena nondik datorren azaltzeko artikulua idatzi.

Pixabay

Irakurri aurretik

1. Nire izena

Ariketa hau etxean egin dezakezu. Erantzun galdera hauei.

BAKARKA

kurutziagaikastola.eus

a. Gustuko al duzu zeure izena? Zergatik?

---

b. Galdetu al diozu inoiz zeure buruari nondik datorren zure izena?

---

c. Esan al dizute zergatik jarri zizuten izen hori?

Irakurri bitartean

BAKARKA

2. Janire, nondik zatoz?

Ariketa hau etxean egin dezakezu. Irakurri testua, eta erantzun ondoko galderei.

Janire

Aitor Fernandez de Martikorena

Antza, neska-izen hau Greziatik datorkigu: Janira pertsonaia mitologikoa, ozeanidoa, Tetis ninfaren eta Ozeano titanaren 3.000 alabetako bat; hala dakar Hesiodo poetaren *Teogonia* obrak (*Jainkoen jatorria*, K.a. VII/VIII. m.). Beste bertsio batean, nereida da Janira, Nereoren (itsasoaren jainkoa) zein Doris ozeanidoaren (hots, Ozeanoren alaba) 50 umeetako bat.

Hala, izenaren erroa *ianira* da, zeinak “joniarren andrea” esan nahi duen (Jonia Antzinako Greziako lurraldea zen, Egeo itsasoaren ertzean, egungo Turkian).

Dena den, bestelako iturri posibleak ditu, zein baino zein bitxiagoa: Tenerifeko guantxera (“ederra”); Nayiri toponimoa (Armeniaren izenetako bat); euskara bera, *inar* (txinparta) hitzetik; Jeanne izen frantziarraren txikigarria... Gure ustez, tesi heleniarra da errazena, baina euskal ukituaz: Janira + (n)e (Sabino Aranek “asmatutako” amaiera femeninoa) = Janire (Ana/Ane, Libia/Libe edo Alizia/Alize bezala).

Zalantzarik gabe, arrakasta handia lortu du: 3.397 daude Espainiako Estatuan, Bizkaian gehien; adibidez, Janire Saez Castaño mikrofluidoen ikertzaile barakaldarra edo Janire Arrizabalaga bertsolari gernikarra. Izenari ez zaio ahizparik falta, bestalde: Yanire (780, Araban batez ere), Janira (1.039, Katalunian batik bat), Yanira (7.743; Kanarietan nagusi)...

Nor da Janira,
mitologiaren arabera?

Zein dira izenaren
jatorri posibleak?

Non dago izena
hedatuen?

Hurrengo eskola egunean, alderatu zure erantzunak ikaskidearekin. Erantzun zuzenak 9. orrialdean daude.

Irakurri ondoren

TALDEAN

3. Nola idatzi behar dira?

Testuan Katalunia eta Kanariak aipatu dira, eta horrela idatzi ditu idazleak. Hitz egin taldekideekin, eta erantzun galdera honi: nola idatzi behar dira Euskal Herritik kanpoko leku-izenak?

ChatGPT

1. Beti errespetatu behar da jatorrizko izen ofiziala idazteko modua: València, Córdoba, Sevilla...
2. Beti idatzi behar da euskal grafia erabilia: Balentzia, Kordoba, Sebilla...
3. Nork bere estiloa erabil dezake.

Hartutako erabakiaren arabera, nola idatziko zenituzkete Euskal Herritik kanpoko leku-izen hauek?

1. Holanda	8. Cádiz .....
2. Toulouse	9. Alicante .....
3. Bordeaux	10. Madrid .....
4. Aragón	11. Illes Balears .....
5. Córdoba	12. London .....
6. Roma	13. Pau .....
7. La Rioja	14. Rusia .....

Kontsultatu Euskaltzaindiaren arauak, eta bilatu erantzun zuzenak.

Euskaltzaindia euskararen akademia da. Erakunde horrek euskara zuzen nola erabili behar den esaten du; horretarako, arauak ematen ditu. Arau horietako batzuek izenak (onomastika), baita leku-izenak ere, nola idatzi zehazten dute; multzokatuta daude. Interneten kontsulta daitezke.

Euskaltzaindiaren arauak. EODA

Komentatu, talde handian, zein arautan aurkitu dituzuen erantzun zuzenak. Erantzunak egiaztatzeko, jo 9. orrialdera.

BAKARKA

4. Idatzi, bada!

Jarri argazki bat zure sare sozialen batean. Imaginatu Euskal Herritik kanpo zaudela oporretan, eta aipatu hiru leku-izen mezuan.

chatGPT

Irakurri ikaskideen mezuak, eta idatzi erantzuna: gomendatu nora joan inguruan, kontuan hartuta irakurritakoa.

Zerrendatu mezu-trukeetan agertu diren Euskal Herritik kanpoko leku-izenak. Arauetan kontsultatu nola idatzi behar diren.

Honela idatzi dituzte

Honela idatzi behar dira

TALDEAN

5. Puntua, koma, puntu eta koma...

Binaka, irakurri puntuazio-marken funtzioak, eta aukeratu zuzenak: kasu guztietan, funtzio bat okerra da. Ondoren, bilatu testuan funtzio bakoitzaren adibide bat.

- ✱ Idatzizko hizkuntzan, puntuazio-markak ondo erabiltzeak oso-oso garrantzitsua da irakurleak testua ondo ulertzeko.

FUNTZIOA

ADIBIDEA

PUNTUA (.)

Esaldiaren edo paragrafoaren amaiera adieraztea.

-garren ordinalaren adierazpen grafikoa

~~Sigletako letren artean: H.A.B.E.~~

KOMA (,)

Bokatiboak (pertsonei, animaliei... deitzeko moduak) bereiztea.

Gutunen hasieran.

Esaldian hiru osagai edo gehiago badaude.

 PUNTU ETA
KOMAK (:)

Esaldiaren edo paragrafoaren amaiera adieraztea.

Oso lotura estua duten bi esaldi lotzea.

Esaldian komak dituzten hiru osagai edo gehiago badaude.

BI PUNTUAK (:)

Esaldiaren jarraipenean zerrenda bat agertzen bada.

Adibideei sarrera emateko.

Aurreko esaldian esandakoa laburbiltzea edo azalpena ematea.

Gutun-hasieretan.

Alderatu, talde handian, egindako lana. Erantzun-adibideak 9. orrialdean daude. Beste bat eman baduzu, galdetu irakasleari.

6. Jarri puntuazio-markak

Jarri puntuazio-markak esaldi hauetan, hizlariak nola esan dituen entzun ondoren.

Euskal lurrak odolez gorrotoz eta mendekuz bete ziren

1. esaldia

2. esaldia

Hiru lagun etorri ziren oporrak hemen pasatzera Idoia Itziar eta Miren

Argiñe izenak badu tradizioa gure toponimian
Argisain auzoa Albiztur eta Beizama artean
Argiñao Zeberion Argiñano Gesalatzen etab

3. esaldia

4. esaldia

Dena den *izadi* eta *natura* sinonimoak dira

Itziar Ituño beti dago etxera itzultzeko prest
aurten Bilboko Aste Nagusiko pregoilaria izan da

5. esaldia

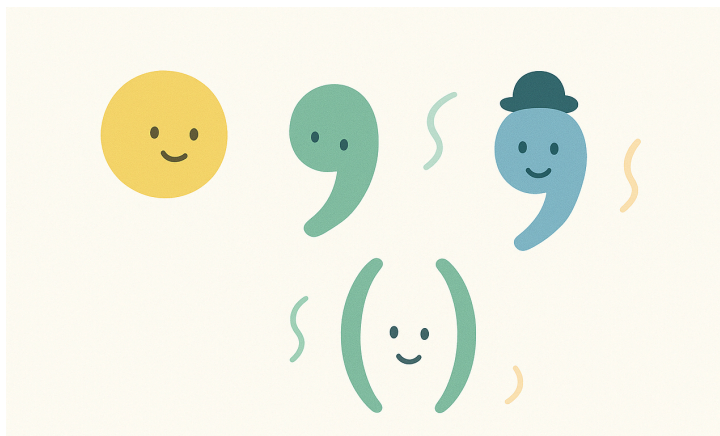
6. esaldia

Agurtzane izena berez itzulpena da Sabino
Aranak erdarazko Rosariori emandako baliokidea

XX mendean hasi zen agertzen testuetan
adibidez Lauaxetaren olerkietan

7. esaldia

Erantzun zuzenak 10. orrialdean daude.

chatGPT

PUNTUAZIO-MARKAK

Puntuazio-markek esaldiak behar bezala bereizten laguntzen digute. Ahozko hizkuntzan, helburu hori honela lortzen dugu: intonazioaren bidez, etenaldien bidez...

Hona hainbat puntuazio-marka, eta haien funtzioa:

Puntua (.)

- Esaldiaren edo paragrafoaren amaiera adierazten du. Etena.
- Baliabide ortotipografikoa ere bada:
  - Laburdurak: *adib. (adibidez)*
  - Zenbakietan, -garren atzizkiaren ordezkia: *Altuna III.a.*
  - Zenbakietan, hiru zifratik gorako zenbakietan: *15.678*; salbuespena da urtea: urtearen zenbakia puntu barik ematen da: *2025eko abenduaren 9a.*

Koma (,)

- Zerrendetan: *Mikel, Ane eta Jon etorri ziren.*
- Deiki edo bokatiboetan: *Aizu, Janire, nondik zatoz?*
- Lokailuak eta antolatzaileak bereizteko.
  - Esaldi-hasieran: *Izan ere, horixe esan nahi nizun.*
  - Esaldiaren erdian: *Ondo puntuatzea, aldiz, erraza da.*

Puntu eta koma (;)

- Zerrendetako osagaiek koma dutenean: *Lapurrek denetik eraman zuten: bi erloju, izebak Suitzatik ekarriak; 50 euro, amak mahai gainean zeuzkanak; eta zilarrezko kaxa bat, nire ahizparena.*
- Oso lotura estua duten bi esaldiren artean; normalean, lokailu edo antolatzaile bat izaten dute: *Ibil zaitez kontuz; bestela, erori egingo zara.*

Bi puntuak (:)

- Testuko adibideei sarrera emateko. Koadro honetan daude hainbat.
- Testuan jarraian datorrena aurkezteko; normalean, hitz aurkezle bat izaten dute: *Honela egingo dugu: egin zuk harrikoa eta nik arropa zabalduko dut.*
- Zerrendatze bati sarrera emateko: *Mendi asko igo zituzten: Gorbeia, Anboto, Aizkorri...*
- Gutun-hasieretan: *Kaixo, Mikel:*
- Aurreko esaldian esandakoa biltzen duen esaldi bat aurkezteko: *Batzuek hamar behar zituzten, beste batzuek hamabi: guztiek behar zuten zerbait.*

BAKARKA

7. Ikaskidearen izenari buruz

Aukeratu ikaskideren baten izena. Idatzi haren atala herriko aldizkariko *Izenak* atalean. Baina, kontuz!: ez jarri izenbururik eta ez aipatu behin ere izena; ikaskideek asmatu beharko dute zeini buruz ari zareten. Bidali taldeko forora.

Erabili, nahi baduzu, beheko gidoia.

Erreparatu bereziki puntuazioari eta Euskal Herritik kanpoko leku-izenak idazteko moduari.

1. Zer esan nahi du izenak?
2. Nondik dator? Aipatu hiru teoria.
3. Aipatu izenaren maiztasuna.
4. ...

Hona hainbat gune kontsultak egiteko, nahi izanez gero:

euskalizenak.eus;
euskaltzaindia.eus/eoda;
eustat.eus; hala ere, datuak asmatu ere egin ditzakezue.

A stylized, light gray illustration of two hands writing on a notepad. The right hand holds a pen, poised to write on a sheet of paper with horizontal lines. The left hand rests on the notepad, with fingers slightly curled. The notepad has a simple rectangular border. The entire illustration is centered on the page.

Irakurri ikaskideen artikulua, eta erantzun, zein izen buruz ari den esanda.

Aztertu puntuazioa eta Euskal Herritik kanpoko izenak nola erabili diren artikuluan. Jaso zalantzarik egin zaizkizunak, eta zuzendu talde handian, irakaslearen laguntzaz.

ERANTZUNAK

2. Janire, nondik zatoz?

- 1- Bertsio batzuen arabera, ozeanidoa; beste batzuen arabera, nereida.
- 2- Greziakoa: "Janira" erroa, "joniarren andrea" esan nahi duena; Tenerifeko quantxera hizkuntza (*ederra*); Armeniako Nayiri toponimoa; euskara: "inar" (txinparta) hitza; frantsesa: Jeanne izenaren txikigarria.
- 3- Bizkaian.

3. Nola idatzi behar dira?

Erantzun bat ere ez da zuzena; Euskaltzaindiak arautu bezala idatzi behar dira.
 Holanda: Herbehereak; Toulouse: Tolosa edo Tolosa Okzitania; Bordeaux: Bordele;
 Aragón: Aragoi; Córdoba: Kordoba; Roma: Erroma; La Rioja: Errioxa; Cádiz: Cádiz;
 Alicante: Alacant; Madrid: Madril; Illes Balears: Balear Uharteak; London: Londres; Pau:
 Paue; Rusia: Errusia.
 Euskaltzaindiaren arauak: 32.a, 36.a eta 38.a

5. Puntua, koma, puntu eta koma...

Puntua:

- Esaldiaren edo paragrafoaren amaiera adieraztea: *Beste bertsio batean, nereida da Janira, Nereoren (itsasoaren jainkoa) zein Doris ozeanidoaren (hots, Ozeanoren alaba) 50 umeetako bat.*
- -garren ordinalaren adierazpen grafikoa: Jainkoen jatorria, K.a. **VII/VIII**. m.

Koma:

- Deikiak edo bokatiboak bereiztea: ez dago adibiderik testuan; bai, ordea, sekuentziaren izenburuan: *Janire, nondik zatoz?*
- Gutunen hasieran: ez da komaren erabilera zuzena.
- Esaldian komak dituzten hiru osagai baino gehiago badaude: *izenari ez zaio ahizparik falta: Yanire (780, Araban batez ere), Janira (1.039, Katalunian batik bat), Yanira (7.743; Kanarietan nagusi)...*

Puntu eta koma:

- Esaldiaren edo paragrafoaren amaiera adieraztea: ez da zuzena: paragrafoaren amaiera ez du inoiz adierazten.
- Oso lotura estua duten bi esaldi lotzea: *Bizkaian gehien; adibidez, Janire Saez Castaño mikrofluidoaren ikertzaile barakaldarra edo Janire Arrizabalaga bertsolari gernikarra.*
- Esaldian komak dituzten hiru osagai baino gehiago badaude: *Tenerifeko quantxera (ederra); Nayiri toponimoa (Armeniaren izenetako bat); euskara bera, inar (txinparta) hitzetik; Jeanne izen frantziarraren txikigarria...*

Bi puntuak:

- Esaldiaren jarraipenean zerrenda bat agertzen bada: ez da erabilera zuzena.
- Adibideei sarrera emateko: *Dena den, bestelako iturri posibleak ditu, zein baino zein bitxiagoa: Tenerifeko quantxera...*
- Aurreko esaldian esandakoa laburbiltzea edo azalpena ematea: *Antza, neska-izen hau Greziatik datorkigu: Janira pertsonaia mitologikoa, ozeanidoa, Tetis ninfaren eta Ozeano titanaren 3000 alabetako bat;*
- Gutun-hasieretan: ez dago adibiderik testuan.

ERANTZUNAK

6. Jarri puntuazio-markak

- Euskal lurrak odolez, gorrotoz eta mendekuz bete ziren.
- Hiru lagun etorri ziren oporrak hemen pasatzera: Idoia, Itziar eta Miren.
- Argiñe izenak badu tradizioa gure toponimian: Argisain auzoa, Albiztur eta Beizama artean; Argiñao, Zeberion; Argiñano, Gesalatzen; etab.
- Dena den, *izadi* eta *natura* sinonimoak dira.
- Itziar Ituño beti dago etxera itzultzeko prest. Aurten, Bilboko Aste Nagusiko pregoilaria izan da.
- Agurtzane izena, berez, itzulpena da: Sabino Aranak erdarazko Rosariori emandako baliokidea.
- XX. mendean hasi zen agertzen testuetan; adibidez, Lauaxetaren olerkietan.

HIZTEGI LAGUNGARRIA

Antza. Dirudienez, ematen duenez.

Ozeanidoa. Ibaietako jainkoa, greziar mitologian.

Nereida. Itsasoko lamia, greziar mitologian.

Izenaren erroa. Izenaren jatorria, sorburua.

Nayiri toponimoa. Leku baten izena: hiri batena, mendi batena, ibai batena...